

UNITED NATIONS
United Nations
Interim
Administration
Mission in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission
d'Administration
Intérimaire des
Nations

KUVENDI I KOSOVËS SKUPŠTINA KOSOVA
ASSEMBLY OF KOSOVO

Novembar, 2003. god, br.3

Predsednik Skupštine Kosova Daci primio vladinu delegaciju Luksemburga

DACI: Imamo humane i prirodne resurse da rukovodimo Kosovom.

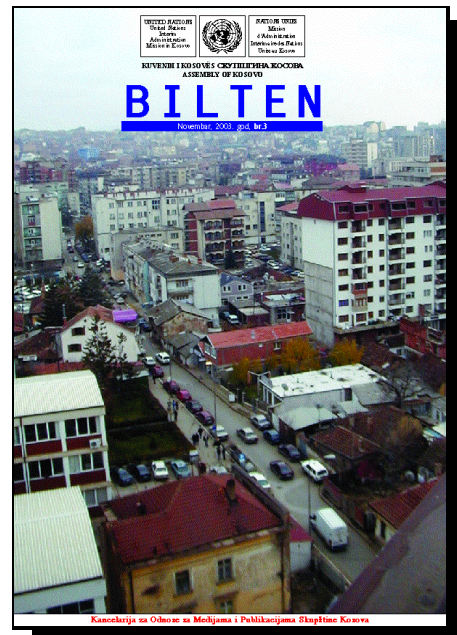

Susret Daci - Juncker

JUNCKER: Treba i}i putem Rezolucije 1244 OUN i saradnje doma}ih i me}unarodnih institucija.

Premijera Luksemburga na ~elu šire vladine delegacije, u pratnji i više novinara, primio je predsednik Skupštine Kosova Ned`at Daci, koji je upoznao goste sa kretanjima na Kosovu i te`njama naroda Kosova za slobodu, demokratiju, sveukupni razvoj i integraciju u evroatlanske strukture. Profesor Daci je u susretu sa premijerom Luksemburga ukazao i na zaostajanje Kosova tokom posleratnih godina zbog nedovoljnog shva~enja nove realnosti na Kosovu i potreba njenog naroda. On je tako}e ukazao da je za ukupan razvoj Kosova, pored me}unarodne pomo}i, potrebno i prenošenje nadle`nosti na doma}e institucije. Imamo humane i prirodne resurse da preuzmemo odgovornosti za rukovo}enje Kosovom, naglasio je Daci, koji je ocenio vrlo korisnim izra`ene stavove gospodina Grosmana i kontakt grupe po pitanju Kosova.

Premijer Luksemburga Claude Juncker, je naglasio da je došao radi prikupljanja informacija u funkciji stvaranja stava o Kosovu. On je naglasio da je za budu}nost Kosova vrlo zna~ajan miran

SADR@AJ:

DACI: Imamo humane i prirodne resurse da r u k o v o d i m o Kosovom..... 2

Razmatra se Nacrt zakona protiv diskriminacije 7

Formirana je radna grupa koja ~e raditi na izmenama i dopunima Ustavnog Okvira..... 3

Kriza jednog dela pravnog sistema i sudstva na Kosovu..... 12

Redakcija:

[erif Konjufca, [ef}et Red`epi, Celal Ilyas, Edona Fetahu

Kontaktne telefoni:

038\ 211 186, 038\ 211 949, 038\ 211 189, 044\ 127 921

Tel/Fax: 038 211 188

Formirana je radna grupa koja će raditi na izmenama i dopunima

Na sednici od 30. oktobra ove godine je razmotren predlog o formiranju Radne grupe za izmene i dopune Ustavnog okvira. Obrazlažući na početku, ukratko, zahtev Vlade Kosova i zahtev Komisije za pitanja pravosuđa, zakonodavstvo i ustavni okvir za izmenama Ustavnog okvira, predsednik Komisije prof. Arsim Bajrami je istako da ova inicijativa ima potpunu ustavnu osnovu u Ustavnom okviru, koji je u istini priznao pravo ove Skupštine da putem amandmana izmeni i dopuni Ustavni okvir.

S druge strane, ova inicijativa je potpuno u skladu Ustavnog okvira koji u preambuli i svojim prelaznim odredbama predviđa odgovornosti koji će se preneti s vremenom sa međunarodnih na domaće institucije i na neki način sam Okvir je predvideo da se u procesu izmena radi na obogaćavanju supstancijalne samouprave i da se u stvari time pomogne UNMIK i međunarodna administracija na realizaciji svoju misije međunarodnog administriranja na Kosovu.

Ne postoje pokušaji jednostranog preuzimanja odgovornosti od međunarodne administracije

Ovo je dakle preko potrebno, iz razloga da i u UNMIK-ovim strukturama, ali i u široj

ova Skupština svojim delovanjem trudi da radi nešto što ne treba ili pokušava da jednostrano preuzme odgovornosti. Međutim, mislim da to nije nikakav pokušaj jednostranog preuzimanja odgovornosti od međunarodne administracije već jedna vrlo konstruktivna ponuda koju Skupština Kosova pruža UNMIK-u na preuzimanju kompetencije radi uspešne realizacije zajedničke odgovornosti. U tom smislu, nastavio je profesor Bajrami, mi želimo i na razumevanje i kod UNMIK-a koji ne bi trebalo da se priborjava kada je u pitanju realizacija Misije na Kosovu. Dakle, da osposobljava ovaj narod jačanjem njegovih samoupravnih kapaciteta i tako ga osposobi u pravcu pripremanja konačne implementacije političke volje naroda Kosova za jedan period vremenski koji je sama ova Skupština odrediti.

Prekopotrebna je jedna ustavna reforma i iz razloga što je osnovni cilj Ustavnog okvira ostvaren. Osnovni je cilj Okvira bio formiranje ustavnog osnova za osnivanje demokratskih i institucija Kosova. Ove su se institucije već osnivale i funkcionišu ali sa ustavnim ograničenjima koje imaju. Međutim, mislim da ono što je rezolucija 1244 predvidela nije realizovano, t.j.

stancijalne samouprave za Kosovo.

Imajući u obzir ograničenja koja ima ova Skupština, Vlada i druge institucije, mislim da smo još uvek veoma daleko od koncepta supstancijalne samouprave. Ciljem da to bude stvarnost, dakle supstancijalna samouprava u punom smislu veoma je neophodna ako bi pristupiti jednoj suštinskoj ustavnoj reformi kako bi se izgradili i pojačali kapaciteti Kosovskog upravljanja.

Mislim da ustavne reforme trenutno idu u pravcu tri glavnih ciljeva: Prvi je cilj da formira ustavnu osnovu pa i zakonsku za prenošenje odgovornosti.

Vi znate da Vlada i Skupština Kosova, a mislim da i UNMIK i specijalni predstavnik izjavili da će otpočetni proces prenošenja nadležnosti.

Da bi se dogodilo to prenošenje substancijalnih nadležnosti, neophodno je da se formira ustavni osnov.

Drugi cilj ustavne reforme jeste pružanje mogućnosti institucijama Kosova da ispune međunarodne standarde, dakle da beleže progres po formuli - standardi pre statusa.

Mišljenja sam da nadležnostima koja ima ova Skupština i Vlada Kosova, mi ne možemo više učiniti da ispunimo stan-

da iska`emo našu sposobnost za ispunjavanjem tih standarda potrebno je poveriti nam više odgovornosti što u suštini podrazumeva više novih kompetencija za nas.

Tre`i cilj je da se pomogne UNMIK-u da finalizira Rezoluciju 1244 i rekao bih za pospešivanje finalnog statusa. Svi mi ovde znamo da je jedan od strateških ciljeva UNMIK-a i UN da pospešuje proces finalizacije statusa Kosova i da to `ini što bezbolnije. To bi bilo mogu }e samo ukoliko se zaokru`i prenos nadle`nosti na Kosovske insti-

implementacije politi`ke volje naroda.

Za sada smatram da je realna politika ako poma`emo procesu uspešnog završetka misije UNMIK-a na Kosovu preuzimanjem odgovornosti legalnim putem. Međutim, ova Skupština je odgovorna da neodlo`ivo otpo`ne izradu novog ustava Kosova koji }e biti gotov do trenutka kada se zaokru`i pitanje implementacije politi`ke volje naroda Kosova kako ne bismo `ekali dve ili tri godine za ustavni osnov kojeg mo`ema da dobijemo ve } od ovog sastava

samo o pokretanju procesa, zato bih zamolio diskutante da dozvole radnoj grupi i odgovaraju }oj komisiji Skupštine Kosova da preuzmu sva ovlaš }enja, da anga`uju širu profesionalnu i nacionalnu bazu i da zatr`e medjunarodnu pomo }. Mi smo zatra`ili i dogovorili se da se ovom procesu pridru`i i Pravna kancelarija UNMIK-a, za šta postoji saglasnost.

Sabri Hamiti je u ime parlamentarne grupe Demokratskog saveza Kosova naglasio da podr`avamo inicijativu i smatramo da je ovo

tucije što u istini nije u koliziji sa vojnnim i civilnim prisustvom na Kosovu.

Proces izmena Ustavnog okvira je potpuno realan pristup ove Skupštine i ovo ne izuzima potrebu da Skupština odmah pristupi radu na pripremanju novog ustava koji bi bio gotov dok se i Kosovo spremi za

Skupštine, ho }u da ka`em da je potrebno da se odmah zapo`ne sa tim pripremanjima.

U nastavku, predsednik Skupštine Kosova **Ned`at Daci** dao je neke informacije za poslanike, naglasivši da je Predsedništvo na svoje dve sednice raspravljalo i jednolavno se opredelilo za ovaj

dan kada treba pokrenuti inicijativu i postupak za neophodne izmene postoje }eg Ustavnog okvira, kako bi funkcionisao ukupan `ivot na Kosovu, što je neophodno za gradjane Kosova. O tome postoji i odgovaraju }a regulativa. `lan 14. Ustavnog okvira Kosova daje mogućnost

Takodje, Poslovníkom Skupštine Kosova smo vrlo precizno utvrdili načine i metode mogućih izmena. Konačno, mi smo imali izmene Ustavnog okvira i ranije, tako da ovo nije nikakav presedan.

Mi već imamo i predlog Predsedništva Skupštine o formiranju radne grupe. Ja nemam primedbe na imena i sastav te radne grupe, međutim u ime parlamentarne grupe Demokratskog saveza Kosova mislim da ova Komisija treba da se sastoji od 7 članova. I odmah u ime Demokratskog saveza Kosova predlažem da u toj grupi bude i g-dja Nekibe Keljmeđi, poznata pravica i poštovana poslanica ovog parlamenta.

Dragiša Krstović je rekao da je ova inicijativa razmatrana u skupštinskoj Komisiji za pravna pitanja, zakonodavstvo i ustavni okvir i tamo su predstavnici srpske zajednice bili protiv inicijative, s obrazloženjem da je i Ustavni okvir, za sada vrlo primenljiv, da ništa drugo osim prenosa nadležnosti nije interesantno i da, jednostavno, smatramo da nije vreme za takvu inicijativu i za takve izmene Ustavnog okvira.

U Ustavnom okviru, uostalom piše, u Poglavlju 14. da Specijalni predstavnik Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija treba da preduzme potrebne mere da omogućiti prenos ovlašćenja i dužnosti na privremene institucije samouprave i mislimo da je to dovoljno, sasvim dovoljno, da Specijalni izaslanik po svojoj proceni, kad on proceni, može da izvrši

privremene institucije.

S druge strane, mislim da je veoma dobro što u tački 14.3 piše da SPGS može, po sopstvenoj inicijativi ili na onsovu zahteva koji podrže dve trećine članova Skupštine, da donese amandmane na Ustavni okvir. Ja sam siguran da će se ovaj zahtev, podržan od dve trećine članova Skupštine, biti usvojen u Skupštini, ali nisam baš siguran da će Specijalni izaslanik Generalnog sekretara odmah potom pristupiti izmeni Ustavnog okvira da se ispune standardi za koje se zalažemo svi skupa da se ispune standardi kojih nema malo, ima ih mnogo, i koji se vrlo sporo ili vrlo teško ili gotovo nikako ne ispunjavaju. Kada se budu ispunili standardi, biće rešavana i mnoga druga pitanja, i pitanja izmene Ustavnog okvira, ili možda pitanje ozbiljne pripreme za donošenje Ustava Kosova i tada će na dnevni red doći i rešavanje i mnogih drugih pitanja. Dakle, mi za sada nismo za promenu Ustavnog okvira. On je, za sada funkcionalan i mislim da u ovom trenutku predstavlja odličan, normalan pravni okvir za funkcionisanje i Skupštine i svih drugih privremenih institucija.

Sadašnje stanje ometa uspešno funkcionisanje institucija Kosova

Ramuš Haradinaj tvrdi da je dobro i što je Skupština Kosova pokrenula inicijativu za izmenu Ustavnog okvira, nadovezujući to sa kompletiranjem Vlade Kosova. To je neophodno i mi tome dajemo svoju podršku.

do znanja, pa i ovom Parlamentu i partnerima međunarodne zajednice, da kompletiranje i funkcionalizacija Vlade Kosova ne znači i rešavanje finalnog statusa, već stvaranje okolnosti da Kosovo bolje funkcioniše i Vlada Kosova bolje obavlja svoje odgovornosti.

Da bi bili potpuno stabilno društvo, društvo spremno za regionalnu saradnju i za preuzimanje obaveza u smislu integracije, mi treba da budemo sposobni i da težimo tome da imamo Ustav Kosova, koji će omogućiti funkcionisanje institucija Kosova.

Sadašnje stanje ometa svestran razvoj Kosova, uspešno funkcionisanje institucija Kosova a time i naše suočavanje sa samim sobom i sa odgovornostima koje imamo.

Mahir Yađćýlar je naglasio da prema tački 14.3 Ustavnog okvira postoji mogućnost da se izvrše izmene, te zbog toga mi podržavamo izmene i dopune Ustavnog okvira. U nastavku, on je podržao predlog da Komisija broji 7 članova, predlažući da u njoj bude i jedan član iz redova turske zajednice.

Hatidže Hodža se složila sa predlogom da Radna grupa ima 7 članova, predloživši da novi član bude i **Hidajet Hiseni**.

Hasan Meta je naglasio da se lako može dogoditi da Komisija, koja treba da vrši izmene i dopune Ustavnog okvira, ne bude prihvaćena od strane UNMIK-a i Saveta bezbednosti. To može biti još jedna samoobmana što je

Postignut je pro- gres posle susre- ta u Be}u

Predsednik Skupštine Kosova prilikom posete SAD na poziv Ameri-kog Stejtdpartmenta susreo se sa poznatim li-nos-tima Ameri-ke administracije i politike. Na susretu sa bivšim senatorom Bob Dole, ~elnik kosovskog parlamenta Daci, pošto mu je preneo pozdrave predsednika Rugove, informisao ga je o aktuelnom stanju na Kosovu, pri ~emu je posebno ukazao na dosadašnja dostignu}a kosovskih institucija. Profesor Daci je naglasio da je cilj kosovskih institucija uklju~ivanje manjina u kosovsko društvo. Medjutim, integrisanje se ne ostvaruje onako kako `elimo, posebno kada je u pitanju srpska man-jina, pored ostalog i zbog kra-tnje nedovoljnog privrednog razvoja.

UNMIK obe}ava da }e se prenos ovlaš}enja zagaranto-vanih Rezolucijom 1244 izvrši-ti u 2003. godini, što zna~i da smo u ovom procesu prili~no zakasnili.

Bivši senator Dole ovom pri-likom je naglasio da svi mora-ju biti svesni prepreka koje ~ini OUN, pa otuda potrebno je izvršiti pritisak preko Ameri-kog Kongresa da se posti}u ve}i rezultati u ukupnim procesima na Kosovu. Pritom je izrazio svoje ~uđenje kako nema takvih informacija u Vašingtonu i, sledstveno, dodao da je nu`no da preko vaših prijatelja predo~ite potrebne informacije

~injenice govore da i posle ~etiri godine nema vidnih rezultata na Kosovu.

U susretu sa bivšim dr`avnim sekretarom Merlinom Olbrajt predsednik Daci je kazao da je Kosovo prva zemlja proizašla iz rata koja je usvojila Rezoluciju o povratku izbegli-ca i raseljenih lica iz redova manjina, ali da pitanje povratka nije u nadle`nosti Kosovara.

Status kvo nije dobar, te se mora nešto promeniti, ali Vi treba da se usredsredite i radite na specifi~nim poslovima istakla je g-dja Olbrajt. Ona je izrazila `aljenje što ovaj proces nije okon~an. Kosovo treba da bude primer za sve narode kako jedna zemlja koja je do`ivela diktatu-ru spremna za model `ivljenja u miru.

U susretu sa g-dja Lisom Tepper, pomo}nim asistentom dr`avnog sekretara, predsed-nik Daci je rekao da je Vlada donela odluku o obrazovanju grupe za dijalog sa Beogradom i da je posle sas-tanka u Be}u zabele`en izvestan napredak. G-dja Teper je ukazala na potrebu jedinstva kosovskih lidera koji nisu zajedno otišli na razgovore u Be}u.

U toku razgovora poseban naglasak je stavljen na posti-zanje standarda za rešenje statusa Kosova, kao i na ~injenicu da UNMIK ne daje dovoljan doprinos privrednom razvoju Kosova. Neophodnost ubrzanja rešavanja statusa Kosova fokusirana je u susre-

Kosova kao uspešna storija za rešavanje

Sustret Daci - Kassof

sli~nih kriza

Sa Srbijom mo`e se razgo-varati u svako vreme, na svakom mestu i o svemu, samo ne i o politi~kom statusu Kosova. Me}unarodna zajednica, a posebno SAD e EZ slušaj Kosova treba da iskoriste kao uspešnu storiju za rešavanje sli~nih kriza i u globalnoj me}unaronoj politici. To je sr` kazivanja predsednika Skupštine Kosova Ned`ata Dacija na današnjem susretu sa direk-torom Projekta za me}uetni~ke odnose g. Allen Kassof, na kome se razgovaralo o budu}nosti Kosova i regiona, kao i daljem toku dijaloga Priština - Beograd i drugim zemlja-ma regiona.

" Potrud}emo se da iz pozitivnog iskustva sagledamo i izvu}emo ugledne primere i pouke i prenese-mo kod ostalih" naglasio je g. Kassof u svom govoru na konferen-ciji i dodao da }e budu}i status Kosova zavisiti u velikoj meri od uspeha Vlade i politi~kih projekata na stvaranju takve sredine u kojoj }e zajedno `iveti razne etni~ke grupe. Uopšte ne sumnjam da }e biti napretka u pojedinim standardima,

Razmatra se Nacrt zakona protiv diskriminacije

Lica koja smatraju sebe diskriminiranim, imaju na raspolaganju odgovarajuću zakonsku zaštitu i moći je da se obrate organu koji je biti namenski osnovan za ova pitanja. Ovaj organ je posebno analizirati probleme na koje je nailaziti,

Na sednici Skupštine Kosova od 30. oktobra obavljeno je prvo razmatranje Nacrta zakona protiv diskriminacije. Uvodno izlaganje o ovom Nacrtu zakona podneo je predsednik Vlade Kosova, Bajram Rexhepi. On je rekao da je Vlada Kosova, u skladu sa zaštitom principa slobode i demokratije, poštovanja ljudskih prava i sloboda i imajući u vidu činjenicu da princip nediskriminacije predstavlja osnovnu doktrinu međunarodnog zakonodavstva o pravima čoveka, koji su i sastavni deo zakona na Kosovu, pokrenula inicijativu za pripremanje Nacrta zakona protiv diskriminacije.

Korak napred ka mogućnosti uklanjanja u Evropskoj uniji

Ovaj Nacrt zakona je pripremljen za relativno duži vremenski period, a rad oko izrade je koordiniran sa domaćim i međunarodnim ekspertima, kao i sa UNMIK-ovim predstavnicima. Zakon ima za cilj sprečavanje bilo kakvog oblika diskriminacije za sve kosovare. Ovaj zakon je u skladu sa postojećim antidiskriminatorskim zakonima i standardima na evropskom i međunarodnom nivou i izvršavanje obaveza Ustavnog okvira o privremenim institucijama samouprave na Kosovu, jer duboko i neposredno izvršava ove obaveze.

@elim naglasiti da se Zakon neposredno zasniva na direktivu Saveta Evropske unije

ranja lica, bez razlike na rasnu i etničku pripadnost. Medjutim, ne ograničavajući se samo na diskriminaciju na rasnoj i etničkoj osnovi, isti je proširen i u zaštiti ostalih kategorija: pola, starosnog doba, jezika, mišljenja ili političkog ubeđenja, nacionalne i verske pripadosti, na lica sa ograničenim sposobnostima i dr. i prilagodjen je okolnostima i specifičnostima Kosova.

Zakon protiv diskriminacije je bez razlike zaštititi sva fizička i pravna lica javnog i privatnog sektora, u oblasti zapošljavanja, isplata, udaljavanja sa posla, uklanjanja i obuhvatanja u radničkim organizacijama, u socijalnoj zaštiti, obrazovanju, podjednako tretiranju pred organima pravde i u odnosu na svako drugo pravo predviđeno važećim aktima.

Sprovodjenje ovog zakona na efikasan način utiče na podjednako tretiranje građana u svim oblastima života, a posebno podjednako tretiranje u okviru privremenih institucija samouprave.

Lica koja smatraju sebe diskriminiranim, imaju na raspolaganju odgovarajuću zakonsku zaštitu i moći je da se obrate organu koji je se namenski osnivati za ova pitanja. Ovaj organ je posebno analizirati probleme na koje je nailaziti, proučavajući moguća rešenja i pružiti konkretnu pravnu pomoć diskriminisanim licima.

Posebne karakteristike ovog zakona mogu se svesti u sledećem:

neposredne i posredne diskriminacije, uznemirenja, stvaranja i segregacije;

- oblast delovanja zakona, odnosno oblasti gde se zabranjuje diskriminacija, uz afirmativne mere;
- pravila u vezi sa načinom dokazivanja, u kojim slučajevima način dokazivanja treba da bude prenet na optuženu stranku prilikom iznošenja dokaza protiv diskriminacije, izuzimajući krivične sudske postupke;
- predviđene sankcije, novčane kazne i formiranje centra za podjednako tretiranje.

Smatram da zakon nosi u sebi i svoju političku prednost kako bi Kosovo stavilo na čelo zakonodavstva protiv diskriminacije, na Balkanu i u Evropi, i to je neposredan pokazatelj da se donošenjem zakona protiv diskriminacije, Kosovo, još u prvim koracima izrade domaćeg zakonodavstva, vrši potpuno uskladjivanje svojih pravnih akata sa evropskim zakonodavstvom.

Istovremeno, to bi se moglo smatrati korakom ka mogućnosti uklanjanja u Evropskoj uniji, jer donošenje ovog zakona direktno uskladjuje domaćeg zakonodavstvo sa evropskim.

Zakon, takod-

jaku branu u zagaranovanju sloboda i prava kosovara i osnaivanju vladavine pravde, naglasio je Bajram Rexhepi.

Zakon obuhvata ostvarivanje podjednakog tretiranja svih lica na Kosovu

Zylfije Hundozi je naglasila da je naš narod uvek bio protiv diskriminacije, s toga je dobro da su ovi ciljevi uoblieni u formi zakona, koji se danas razmatra u ovoj Skupštini.

Zakon obuhvata ostvarivanje podjednakog tretiranja svih lica na Kosovu, ne dozvoljivši neposrednu ili posrednu diskriminaciju u nijednom pogledu. U Nacrtu zakona, razume se, uinjen je napor sveobuhvatnosti pomenute problematike i nastojanja da ovaj Nacrt zakona bude što jasniji. Uz iznošenje odredjenih primedaba u ovaj Nacrt zakona, g.dja Hundozi se izrazila da postoji odredjeno gubljenje povezanosti izmedju cilja ovog Nacrta zakona i naela koje postavlja, kao što je pravilno naelo obuhvatanja

zapošljavanja samo u javnim organima, a cilj je da se omogu}i zapošljavanje bez diskriminacije u svim oblastima mogu}eg zapošljavanja.

U posebnim odredbama, ne navodi se rok do kada }e se formirati centar za podjednako tretiranje, kao i njegov odnos prema Ombudspersonu, ali iz teksta se, i ako se navode ovlaštenja centra, mo}e shvatiti da se radi samo o jednoj hipotezi.

Alush Gashi je rekao da je za mene posebna ast i zadovoljstvo da, u ime Parlamentarne grupe

toliko znaajnim za sudbinu razvoja i budunosti naše zemlje. U jednom nezavisnom i demokratskom Kosovu, dobro odabrani i izradjeni zakon protiv diskriminacije je suštinski.

Imaju}i mnogo pitanja, što se ti-e centra protiv diskriminacije, o emu, nadam se, bi}e mogu}e da se razgovara u toku daljeg rada, u ime Grupe, podravamo ovaj zakon i mi }emo dati naš doprinos u predsto}im fazama.

Naelo nediskriminacije imamo u svim zakonima Kosova

Arsim Bajrami je rekao da ovaj zakon je neophodan za Kosovo, budu}i da je Kosovo u izgradnji svoje dravnosti i u izgradnji jednog evropskog identiteta. Na ovom putu moramo svakako, i što pre, pretendirati Evropske standarde, naglasio je Bajrami.

Medjutim, elim naglasiti da Kosovo, ve} u sadašnjoj fazi uinila dosta što se ti-e garrantovanja naela o nediskriminaciji i mislim da Ustavni okvir je Ustavni akt koji je otišao dalje od medjunarodnog standarda, što se ti-e ravnopravnog tretmana svih svojih gradjana, utoliko više, uinio je i jednu pozitivnu diskriminaciju, pozitivnu diskriminaciju manjina, kao jedan dokaz Kosova o prihvatanju medjunarodnih standarda i za izgradnju civilnog društva, gradjanskog društva, u kome }e svi biti ravnopravni.

Mislim da ova pozitivna diskriminacija, bila je još jedan dokaz da je Kosovo spremno da integriše manjine kao njene ravnopravne delove i kao deo koji jedino obogauje sliku o

Ovaj zakon, koji je u pripremi, za pravo je bazi-ni zakon, pošto naelo nediskriminacije imamo u svim zakonima Kosova. Ako ste primetili, sve zakone koje smo usvojili, osnivaju se u naelo nediskriminacije u raznim osnovama. Ali, dobro je da imamo jedan bazi-ni zakon, koji zapravo sadr}i opšta naela nediskriminacije, a zatim to obraditi i u ostalim zakonima. Mislim da i pored ovog zakona, o kojem raspravljamo danas, mi moramo misliti o jednoj nedalekoj budunosti, kako bi pripremili i zakon za prava manjina, onako kako su to uradile i ostale drave u tranziciji, kako bi stvarno postigli najviše standarde koji se predviđaju i sa medjunarodnim konvencijama i da damo garancije da smo spremni da zaštitimo sve gradjane Kosova.

I pored injenice da je izradjen jedan relativno dobar zakon, ja mislim da on ima dosta nedostataka, koje, na drugom itanju treba korigovati sa amandmanima, rekao bi, nešto više, supstancijalnim. Ja }u pomenuti nekoliko nedostataka. Prvo, rekao sam, nelogi-na kompozicija zakona. Ima dosta tehni-kih i sadr}ajni delova. To je jedna smesa. Utisak je da je uzet, po nešto, od nekoliko modela i da je napravljena jedna vešta-ka kombinacija ovog zakona.

Zatim, podnaslovi su potpuno neadekvatni.

U zakonu ima i odredaba koja su politi-ki stavovi i koje ne mogu biti pravne odredbe. Primera radi, u zakonu nedostaje zakonski jezik, kod formulacije u lanu 2. ta-ka c) gde se ka-e u iednom od zakonskih

suivota i podrške u pomirenju naroda Kosova”. Ovo pitanje nije pitanje pravne norme. To je jedan politički proces, ne možemo pomirenje predvideti kao pravnu normu. Pomirenje mora biti injenična realnost. Ne možemo pravnom normom obavezivati građane na pomirenje, nego, to je jedan proces koji mora da se izgradi. S toga, ova je jedna atipična odredba koju treba razmatrati.

Ista stvar je i u članu 10. gde se pominje društveni dijalog. S toga, to je jedna ideološka norma iz prevaziđenih sistema, a koja nije tipična za moderne doktrine o pravnim normiranjima.

Dragiša Krstović je naglasio, u mojoj prirodi nije da kažem ovo što ću sada reći, ali izazvan rečima profesora Gašija i profesora Bajramija moram reći i ovo. Ovakvim zakonom se ne izgrađuje ni država niti se dobija nezavisnost.

Potreba za donošenjem ovog zakona je nesporna i ovo je trebalo da bude možda prvi zakon koji je trebalo da donese ova Skupština pre svih zakona koji su u ovoj Skupštini doneseni, iz prostog razloga, što živimo u jednom specifičnom ambijentu, na prostoru gde teže postratovsko vreme, na prostoru gde se izgrađuju nove institucije i na prostoru gde su multietničnost i multikonfionalnost obeležja tog prostora. Naalost, Nacrt zakona, po mišljenju Poslanika grupe Koalicije “Povratak” nije dobar i on je samo jedna unakažena verzija Povelje Ujedinjenih nacija o zabrani diskriminacije.

Nacrt zakona je takav da ni najboljim amandmanima ne može da bude poboljšan. Nacrt je konfuzan, formulacije su potpuno nerazumljive, zakon je

neprimenljiv.

Ja ću vas zamoliti da mi dopustite da pročitam samo neka mesta u zakonu, a znam da, među kolegama Albancima, ima mnogo onih koji odlično poznaju srpski jezik i prirodu i duh srpskog jezika.

Pa, meni nije logično da se, u članu 2. u tački a), prednost u borbi protiv diskriminacije daje polu, starosti, bračnom

stanju i tako dalje, pa čak i seksualnim sklonostima a da tek

posle toga dolazi na red zaštita nacionalne pripadnosti, a etničke nigde i nema. Ako ovakva formulacija može da ide u

proceduru, ja onda, zaista, ne znam šta mi ovde treba da radimo. Evo, recimo član 3. tačka a), ja bih vas zamolio samo za trenutak pa nje, “direktna diskriminacija je kada se prema nekoj osobi postupalo, postupa ili biće postupanje na jednaki način u uporedjenju sa ostalim, bazirajući u jednom ili više opisanih temelja, pod 2. a)”. Ako ovo neko može da protumači, ako postoji takav pravnik da ovo može da tumači, ja jednostavno - pružam ruku tim ljudima.

Viktimizacija je izraz koji ja nisam mogao da nadjem nigde, ni u pravnim ni u drugim enciklopedijama. Barem, dakle na srpskom jeziku, takav izraz za sada ne postoji.

Faik Marolli je naglasio da par-

vana etnička, podržava u načelu ovaj Nacrt zakona. Nacrt zakona ima svoju oblast i da je isti biti korektiran i dopunjen sa amandmanima.

Sabri Hamiti je naglasio da naslov mi se dopada: zakon protiv diskriminacije i konačno, za početak i kraj, neka se uvek zna da ako se donosi jedan takav zakon, onda ne može se prihvatiti, ni u zakonskom načinu, niti verbalno, tipovi pozitivne ili negativne diskriminacije. Neka prestane zauvek takvi tipovi diskriminacije. I unutar ovog zakona, ali ja verujem da je se precizirati, postoje nedeklarisana pravila ovom formulacijom kako ja iznosim, ali u istini, na lukav način izlazu elementi koji se zovu, drugom jezikom, pozitivna diskriminacija.

Ja mislim da se to mora brisati zauvek iz diskursa, i govora, koji obično postaje političkim, i od jezičkih formulacija takodje, i u zakonskim stavovima.

Drugo, iz prirode, zakon, rečeno je ovde, zapravo njegova forma više liči jednoj konvenciji za ravnopravni tretman i sigurno je da je biti posla u njegovoj izgradnji.

Hydajet Hyseni je naglasio da zapravo danas, kada mi razmatramo Nacrt zakona protiv diskriminacije građana Kosova u stvari mi smo suočeni sa jednom diskriminacijom upravo naroda Kosova,

prvom članu. Danas u Savetu bezbednosti raspravlja se o Kosovu, bez Kosova. Na kraju, raspravlja se i o dijalogu Priština-Beograd, bez predstavnika Kosova a imajući tu one kojima tu nije mesto uopšte. Ja se slažem sa onima koji su skrenuli pažnju da pozitivna diskriminacija, i takozvana pozitivna diskriminacija nekoga ne stvara i negativnu diskriminaciju ostalih, ne retko i većinskog stanovništva, ili ostalih manjinskih zajednica. A to se poneki put događa.

Ja bih voleo da naglasim, na kraju, da ne smatram favorizaciju u korist realizacije prava građana Kosova i zajednica, ako to podrazumeva apsurdne privilegije. Ne bi bilo anti diskriminacija, ako bi se dozvolilo, da neko kao član određene nacionalnosti, ne plaća porez, telefon, električnu energiju, da ne nosi registarske tablice i da ne poštuje zakone. Mislim da ovo u stvari zapravo šteti onome što se cilja, to znači: stvaranje normalnih odnosa sa jednom posebnom pažnjom prema manjinskim zajednicama.

Fatmir Sejdiu je naglasio da direktna prisutnost premijera je jedna zajednička poruka o namernosti u pripremi projekata koji dolazu u Skupštinu i njihovu koherenciju. Prvo pitanje, ono što je izneto i u delu rasprave, je pitanje nedovojne harmonizacije tekstova, a to je namerno pitanje na albanskom, engleskom ili srpskom jeziku, koja su ponudjena pred nama. Drugo pitanje, ono što volim

stvaranja dualizma vlasti u nacrtima zakona. Jedna od normi koja je ponudjena ovom zakonom, u ovom projektu, recimo, član 7. Uzmite i pogledajte - praktično je jedna velika dilema o tome ko može delovati po ovoj preferenciji. Treba to biti ta kancelarija koja se pretendira izgraditi, ili treba to biti sudovi, a sutra će izaći jedan direktan konflikt između jedne i druge strane, onda kuda će otići stranka?

To znači mora biti jedan ozbiljan zahtev u harmonizaciji u tome šta predstavlja deo jedne delatnosti u jednom projektu koji ulazi u oblasti ekzekutive a šta je deo zakonskih preferencijala i koji prelazi sudsku vlast ili druge oblasti.

Mi smo imali slučaj u zakonu za ravnopravno tretman polova u prošloj fazi, izgradnja jedne kancelarije sada izgradnja jedne druge kancelarije i td. Da budemo pažljivi koliko će biti neophodno i koliki je jedan dio koji se može prenositi u ostalim organizmima.

Hajredin Kuqi je naglasio da se slaže sa željom da se pokaže da smo spremni za nediskriminaciju, ali isto vreme i on izrazio je mišljenje da ne možemo potrebe da pokažemo nešto više nego što to stoji u međunarodnim konvencijama.

no se sećate desetog izveštaja OEBS-a o položaju etničkih zajednica. Namerno izbegavam izraz manjine, u kome se u rezimeu sa jedne strane konstatuje da su određene zajednice, pre svega srpska, i dalje suočene u različitim stepenu sa maltretiranjem, zastrašivanjem i provokacijama kao i sa ograničenjem slobodnog kretanja. Sa druge strane, date su preporuke da se usvoji omnibus zakon protiv diskriminacije kao ključnom koraku protiv diskriminacije koja direktno ili indirektno, namerno ili nenamerno, predstavlja značajnu prepreku da sve zajednice, posebno srpska, žive razumnim životom.

I ja bih podržala ovaj zakon ako bi pomogao da se prestane sa ubijanjem Srba, samo zato što su Srbi; ako bi zakon pomogao da se završe bombaški napadi u Crnici i da Miomir Savić bude poslednja žrtva nasilja nad Srbima; ako bi pomogao da se srpska deca više ne ubijaju; ako bi zakon uticao da pravo na slobodu kretanja ne bude više misiona ... za srpsku zajednicu; ako bi pomogao da bilo koji srbin povratnik kao Sofijana Perić iz Gnjilana ne završi sa četiri metaka u bolnici. Kako primeniti zakon u praksi? Lično, nisam ubedjena da će se to desiti.

Ramađan Kelmendi je rekao da Zakon mora predvideti i kaznene mere za lažnu tužbu

diskriminacije, jer u ovoj situaciji bi}e stvorena jedna velika anarhija, kada se ima u vidu situacija na Kosovu, koja je godinama stvorena u medjuetni~kim odnosima, kao i kompenzacija za moralnu ili bilo materijalnu štetu u vezi sa diskriminacijom.

Za mene je nejasno, neopravdano, neobjašnjivo i neispravna formulacija odredbe ~lana 10. - društveni dijalog; ~lan 11. - dijalog sa nevladinim organizacijama, i td.

@albe u vezi sa diskriminacijom, }e razmatrati narodni advokat Kosova, ali treba da znamo da njegovo zakonsko delovanje nije odredjeno i da njegove odluke ne mogu biti izvršene u ovoj fazi. Kako god bilo, nije odredjena forma izvršenja odluke narodnog advokata Kosova. Ovo smeta i na realizaciji ovog zakona.

Ranjel Nojki} je naglasio, zaista Srpska parlamentarna grupa ima velikih razloga da ne glasa za ovaj zakon. Ja sam zaista hteo, veoma konstruktivno, da diskutujem o zakonu, pre svega kada se baziram na dokumentaciju koju verovatno i vi imate sa Finskog univerziteta, da pro~itate šta je diskriminacija, šta su ljudska prava, šta je prava i sloboda svih ljudi na ovim prostorima, pre svega recept koji je dala Evropska unija jer ho}emo da udjemo u Evropsku Uniju ali `elim da se ponašamo onako kako ne prili~i Evropskoj Uniji.

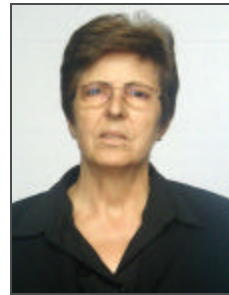
je da niko ovde nije zainteresovan da ograni}i prava izra`avanja o zakonu, ali ne da nas optu`ujete gospodo pre nego što zakon, pravda i oni koji su ovlaš}eni da gone zlo~in, ka`u svoju re~. Ja sam ubedjen i `elim iskreno tra`iti da zajedno radimo kako bi izgradili ne samo zakonodavstvo Kosova, koja bi trebala biti jedno zakonodavstvo prihva}ena od svih medjunarodnih mehanizama i od svih gradjana Kosova, jer, kako ste i vi rekli - jer nastojimo i}i u Evropi, nastojimo da se priklju~imo kao gradjani Evrope a ne kao ljudi koji optu`ujemo jedan- drugog i kada sanjamo, jer navodno snove je neko instrumentalizovao i da oni koji instrumetaliziraju snove su jedna ve}ina ili dio jednog naroda koji je zapravo bio potla~en uvek zlostavljen, uvek bez prava i sada pokušavamo da zaboravimo zla, da zaboravimo jednu gorku prošlost, ~iji teret, ako vi priznate, koji ste imali vlast i instrumente nasilja imate daleko ve}u odgovornost vi nego mi, jer mi nemamo nikakvu vrstu odgovornosti za hegemonizam koju su izvršile vaše vlade zaredom nad ovim nemo}nim stanovništvom bez podrške, do pre po~etka bombardiranja NATO-a i do uspostavljanja jedne, nazovimo, demokracije, koju zajedno pokušavamo realizovati.

Blerim Baruti je rekao da se ovim zakonom predvidja formiranje centra za ravnopravan tretman. ali ve} du`e vreme

Ombduspersona Kosova. Ovom prilikom, dobro bi bilo da se pomniju i neke ~injenice u našem društvu a koja pokazuju nivo civilizacije.

Danas, u ovoj Skupštini Kosova od 120. poslanika 35 su iz redova manjina. Od ovih, 20 mesta su rezervisana samo za one, procentualno izra`eni, zastupljeni sa 30%, i ako na Kosovu `ivi oko 90% albanskog stanovništva. U Vladi Kosova su 3 ministra koji pripadaju manjinama. Tako}e, u Skupštini Kosova, u~eš}e `enskog pola je oko 30%. U Kosovskom zakonodavstvu, od usvajanja prvog zakona, pa sve do ovog zakona, doneti su u jednom nivou u kojem uvek smo imali u vidu saglasnost sa medjunarodnim standardima, zakonima i normama Evrope.

Zakon treba obuhvatiti i nekoliko delova iz medjunarodnih konvencija protiv diskriminacije

Oliver Ivanovi} je naglasio da, što se ti~e zakona, ja sam pogledao zakon i rekao bih da on, kao takav, u na~elu sigurno da ima svoje mesto. I to su od prilike svi poslanici Srpske koalicije koji su do sada govorili i podr`ali.

Zna~i, nemojte nas odmah diskvalifikovati zbog toga što imamo primedbu.

Mi smo ovde govorili o nekim

Kriza jednog dela pravnog sistema i sudstva na Kosovu

Od mr.sci. Ramadan B.Kelmendi

Poznato je da država bez odgovarajućeg pravnog sistema i sudstva stvara velike nepravde, ne obezbeđuje ni individualnu ni kolektivnu slobodu, krši se ustavnost i zakonitost.

Upravo na Kosovu, jedan deo pravnog sistema i sudstva je u velikoj krizi, posebno ova kriza nastaje zbog nedostatka Ministarstva pravde i primene pravnog sistema koji primenjuje zakone bivšeg okupatora (zakone Srbije), stvarajući pravni paradoks posebne vrste u svetu, jedan pravni - sudski nedemokratski sistem, sa elementima tehnokratije. Kao što je jedan od stubova države je pravda, a ona se ostvaruje putem sudstva, odnosno sudija i tužila, ali u konkretnom slučaju, kada sudije i tužioce ne imenuje narod preko svojih izabranih predstavnika-poslanika, onda se zna i očišćen je cilj i nivo takvog dela sudstva.

Imenovanja bez kriterijuma

Ono što je državu učinilo paklom na zemlji je nepravda i koruptirano i neprofesionalno sudstvo, sudstvo van interesa naroda itd., jer tamo gde nema autonomnih zakona, tamo gde zakon primenjuje onaj ko ne zasluži, nema slobode.

Kosovo, preko svoje Vlade i Skupštine, čini znatan posao u izgradnji jednog pravnog sistema, koji se bazira na principima vladavine pravde i jednog sudećeg sistema sa pro-

fesionalnim kadrom, istaknutim pravnicima, nepristrasnim i samostalnim, bez sumnjive prošlosti, visokog karaktera i ljudskog dostojanstva i posvećeni pravdi, a ne dnevnoj politici i podršci vlastodržaca.

Na žalost, Savet sudija i tužilaca Kosova (SSTK) predlaže i imenuje sudije svih nivoa bez prethodne procedure, bez kriterijuma, jedan deo kojih je položio zakletvu u Beogradu, primenivali su a i dalje primenjuju najdiskriminatorne zakone u svetu, zakone Srbije, oni niti su položili zakletvu u Skupštini Kosova. Ovu negativnu selekciju vrši SSTK, a formalno, i ako se daju primedbe i ne prihvataju od Skupštine, oni počinju da rade, stvarajući tako neodrživi sudski sistem na Kosovu.

U demokratskom svetu sa naprednim pravnim sistemom, samostalnim sudstvom, javnost je veoma osetljiva i oštra u slučaju implikacije u sudskom sistemu koruptiranih pojedinaca i sa diskriminatornim iskustvima, kao i sa već penzionisanim pojedincima jednog prošlog sistema.

U nekim slučajevima, a posebno u sudskom sistemu na Kosovu, stvara se ogromna razlika između onoga što je napisano u zakonskim odredbama i njihove primene u praksi.

Konkretno, u tri zadnja predloga za sudstvo na Kosovu, SSTK je permanentno kršio kodeks etike i profesionalnog ponašanja sudija i odeljak 9, 4, 7 Ustavnog okvira Kosova, vršeći negativnu selekciju, dostavivši spiskove imena pred poslanicima, samo

strane da su radili do marta 1999.godine, koji su se penzionisali, koji su primenivali diskriminatorne srpske zakone, koji su gajili simpatije prema rušenju subjektiviteta Kosova, koji su kañjavali štrajkaše i demonstrantne, one koji su nosili nacionalnu zastavu, koji su dizali dva prsta, koji su nosili odelo crveno-crne boje, one koji su usvojili Ustavnu deklaraciju o nezavisnosti Kosova, 2. jula 1990.godine, Ustav Republike Kosova, one koji su pomogli narodu preko udruženja "Nëna Tereze", one koji su se udruživali u BSPK (UNSK), one koji su se suprotstavili politici Srbije, one koji su Srbima kazali istinu, a koje je Srbija nazvala nacionalistima, separatistima, iredentistima i dr., one koji su se latili oružja i postali pripadnici UÇK, itd. Reč je o onim sudijama koje su prihvatile prinudne mere srpske vlasti, koje su sprovodile odluke Skupštine Srbije, prihvatile srpski jezik i ćirilicu u svakodnevnom radu po diktatu Srbije. Ove bedne sudije koje su se udruživale na radnim mestima kao sudije pravnog Miloševićevog sistema, posredno ili neposredno učestvovala su u izgradnji diktatorske politike, koja je bila u suprotnosti sa sadržinom kodeksa etike sudija. Ova pojava - koliko je opasna, toliko je i ugrožavajuća za kosovsko društvo, jer je reč o ljudima koji će raditi u palati pravde, tamo gde se deli, štiti i ostvaruje pravda.

Ne daju se podaci o

Danas, na Kosovu se pravda primenjuje od strane jednog broja (na sreću ne svih) neizabраниh sudija, koji nisu ni polo`ili zakletvu pred Skupštinom Kosova, a neki su i primenjivali poni`avaju}u politiku Srbije. Sve je to u~inilo da fakti~ki na Kosovu imamo jedan neefikasan, nepravedan, neprofesionalan, nesamostalan i veoma jednostran sudski sistem.

>>>>

<<<<

Sa takvim sudijama umesto da se prekida jurisdikcija Srbije na Kosovu, istoj se, zapravo, produ`ava `ivot. Sudski sistem Kosova je usko povezan i sa popravnom slu`bom o kojoj se u javnosti ne daju potrebni podaci o na~inu funkcionisanja, o broju i strukturi zaposlenih, o uslovima rada zaposlenih, o vrstama zatvora, vaspitno - popravnom sistemu, o broju ka`njenih, uslovima `ivota u zatvorima itd.

Poznato je ve} da zatvor u Mitrovici nema nijednog albanskog popravnog oficira i bez ijednog zaposlenog albana u administraciji, a pravni sistem Severnog Kosova (Mitrovica-Zve~ane, Leposavi}, Zubin Potok) jo} uvek nije integrisan u Kosovski sudski sistem, kao }to se jo} uvek ne zna sudbina 8.620 krivi~nih prijava podnetih od strane gra}ana Mitrovice pri Francuskoj `andarmeriji septembra, oktobra, novembra i decembra meseca 1999.godine protiv vojno - policijskih - militantnih srpskih snaga, koje su vr}ile: teror, potpalivanja, kra}u, ubistva, maltretiranja, proganjanja albana. Zaboga, da li je to pravda? Sve to ostavlja te}ke posledice po imovinsko-pravnim i ostalim pravima gra}ana.

Postavlja se pitanje: mo`e li kosovsko sudstvo sa nekoliko neimenovanih, neozbiljnih i sudija bez autoriteta u njihovim sredinama, neprofesionalnim, koruptiranim, sa sudijama usko povezanim sa, tako je, nekim advokatima - profiterima da sprovodi pravdu. Ili, da li kosovski gra}anin, koji je sav svoj `ivot `rtvovao i borio se za slobodu koju imamo na Kosovu, ima pravo

Gnjilane

Opštine pogojene zemljotresom primale su dodatna sredstva od

Na sednici od 6 novembra, poslanik Fatmir Red`epi upoznao je poslanike da je odluka ove Skupštine, koja je doneta prošle godine za pomo} gnjilanskom, kameni~kom i vitinskom regionu posle zemljotresa, je realizovana. On je naglasio da se za vanredna anga`ovanja zahvaljuje predsedniku Skupštine i odgovaraju}em ministarstvu da ova sredstva, na kraju dobiju institucije i gra}ani i porodice koji su najugro`eniji. Ja i poslanici ove Skupštine iz ovog regiona ima}emo jedan sastanak idu}e subote sa rukovodiocima ovih triju opština, kako bi se ova sredstva stvarno upravljala i išla u odre}enom pravcu u obnovi institucija, ali i kod onih porodica za koje je ova Skupština dela odluku..

Predsednik Skupštine, Ned`at Daci je rekao da je to dobra vest, da na kraju odluke po~nu svoju realizaciju. Mo`da sa zaka}njenjem, me}utim, to potvr}uje da nijedna doneta odluka

Reforma izbornog sistema na Kosovu i

Nafije Gaj

Prošli izborni sistem na Kosovu imao je svoje dobre i loše strane zbog činjenice da nijedan isti izborni model ne ispunjava sve kriterijume koje iziskuje jedno demokratsko društvo i ne ostvaruje sve ciljeve i za sve grupe, kako polne tako i etničke a tako je i slojeve, odnosno adekvatno predstavljanje idr. Cilj izbora je da u vladinim, vlasnim strukturama bude predstavljen što veći broj svih elemenata prisutnih u društvu jedne zemlje, ali i ovo predstavljanje treba da bude u pravilnoj proporciji sa efikasnošću upravljanja i donošenja odluka.

Da se sačuva stopa od 30% u predstavljanju žena

Imajući u vidu trenutno stanje na Kosovu koje je tek izašlo iz rata i posledice toga, treba opšti mir, međunarodne strukture, a u prvom redu OSBe-A, imajući u ovom smislu i iskustvo iz drugih zemala, izborni sistem na Kosovu je utvrđen po proporcionalnom sistemu i zatvorenih

Ustavnim okvirom Kosova predviđeni su, razni ključevi u izboru organa radi obezbeđivanja normiranog predstavljanja raznih zajednica, međutim ovakvi ključevi nisu predviđeni za predstavljanje žena, tako da broj žena u strukturama vodećih organa ne odgovara opštoj strukturi izabranih žena, pa ne odgovara

jeste što je predstavljeno više političkih grupacija u Skupštini Kosova, ukupno 14 partija i političkih grupa od 120 poslanika, koliko ima Skupština, predstavljene su razne zajednice i nacionalnosti sa ukupno 7 političkih partija koje predstavljaju razne nacionalne pripadnosti, osim Albanaca.

Proporcionalni sistem na Kosovu obezbedio je i efektivni politički mir koji je uslovio jedan partijski konsenzus za upravljanje toliko potreban na početku izgradnje demokratskog sistema i obezbeđivanja odgovorajuće političke stabilnosti. Na ovoj osnovi izgrađena je Vlada Kosova i sve druge institucije koje sada deluju na Kosovu. U ovom upravljanju, koje traje već tri godine, nemamo klasičnu poziciju i opoziciju i na toj osnovi nemamo ni političke tenzije prilikom donošenja odluka.

Izborni sistem na Kosovu, iako proporcionalan, bio je pokriven nekim cenzusima koji otklanjaju slabosti jednog takvog istog sistema. Određen je uslov od 30% izabranih žena i cenzus od 20 poslanika iz redova drugih nacionalnosti pri čemu je obezbeđen broj od 10% za srpsku nacionalnost.

Kosova predviđeni su razni ključevi u izboru organa radi obezbeđivanja normiranog predstavljanja raznih entiteta, međutim ovakvi ključevi nisu predviđeni za predstavljanje žena, tako da njihov broj u rukovodećim strukturama organa ne odgovara opštoj strukturi izabranih žena, pa čak ni ukupnoj strukturi žena u društvu.

Predstavljanje žena u izabranim strukturama na Kosovu, kako na lokalnom tako i na centralnom nivou treba da bude zagarantovan oblik, što nikako ne znači da žene na slobodnim izborima ne mogu da prekorače ovaj cenzus. Ja sam i dalje za to da se sačuva kvota od 30% koja je obavezna za predstavljanje žena, a na neki način ovo treba i da se garantuje u predstavljanju u višim organima, kao na primer, ako jedna partija dobije 3 ministarska mesta, onda jedno mesto treba da bude obavezno da se popuni jednom ženom.

Koji model bi bio idealan?

Zbog niza okolnosti prenetih iz prošlosti zbog angažovanja žena u tradicionalnim poslovima, zbog zastarelih shvatanja, žena na Kosovu nije razvijena

Fatmir Sejdiu do~ekao je direktora ECMI-a, g. Mark Weller

U celokupnom procesu izrade i usvajanja

Skupština Kosova u Predsedništvu Skupštine sadelovanju sa Kosova, Fatmir Sejdiu, sa Vladom, u celokupnom procesu izrade i usvajanje zakona Kosovo ima pretenzije da ponudi rešenja koja je biti u potpunoj saglasnosti sa standardima evropskog zakonodavstva. U tom pogledu, permanentan je cilj i ispunjavanje standarda koji se odnose na obezbedjenje ljudskih prava i prava manjina. Ovaj bi bio jedan od veoma značajnih segmenata u okviru svih nastojanja koja se rade na Kosovu da svi zajednički budu u procesu, jer je se, samo na taj način, gradjani osećati u svojoj zemlji. Sve ovo i zbog činjenice da Kosovo u svojim stremljenjima ka nezavisnosti i samostalnosti je cilj da bude deo Evrope.

Bile su ove neke od osnovnih konstatacija današnjeg susreta, kojeg je imao i član

Predsedništva Skupštine Kosova, Fatmir Sejdiu, sa g. Mark Weller, direktor ECMI-a (Evropski centar za manjinska pitanja) i Robert Cuis, šef ove kancelarije, na koje je glavna tema bila pomoć koju je ovaj centar pružiti u oblasti zakonodavstva, po~ev od izrade nacrt zakona. g. Mark Weller je obećao trajnu pomoć u celokupnom procesu zakonodavstva, koje je proći kroz skupštinska tela. Fatmir Sejdiu je, u susretu sa g. Wellerom, govorio i o procesu dopune Ustavnog okvira, radi eliminisanja onoga što nije u skladu sa vremenom, budući da nailazimo i na dvojne formulacije.

Osvrnuvši se na potrebu prenošenja nadležnosti, Sejdiu je naglasio da bihovo prenošenje stvara prostor za odgovorno izvršavanje zadataka, međutim, do sada je u ovoj oblasti, od strane

SASTANAK AMERI^KIH ZVANI^NIKA SA PREDSTAVNICIMA KOMISIJA ZA NESTALIH LICA NA KOSOVU

Mnoge poteškoće u nedostatku nadležnosti

Predsednica Parlamentarne Komisije za nestala lica, Flora Brovina i predsednik Vladine Komisije Kosova, Habit Hajredinaj održali su sastanak sa predstavnikom Američkog Stejt Departamenta iz Kancelarije za demokratiju i humanitarna pitanja, Ireneo Bong Miquiabas, kao i političkim službenikom pri američkoj kancelariji, David A. Holms. koji je se baviti problematikom nestalih lica

Ovom prilikom Američki službenici su se informisali o pitanju nestalih i oteatih od strane srpskih državnih snaga, koji se većetiri godine traže od strane kosovskih porodica. Spora identifikacija i vraćanje posmrtnih ostataka ubijenih, nakon izvršavanja svih procedura je veoma bolno pitanje koji zahteva rešenje.

Istaknute su i poteškoće sa kojima se susreću ove dve komisije u nedostatku nadležnosti. UNMIK-ova Kancelarija za nestala lica ima sve nadležnosti povodom ovog pitanja dok se naše institucije ne smatraju ni kao partneri.

Američki zvaničnici smatraju da razgovori između Prištine i Beograda mogu pozitivno uticati na rasvetljavanje sudbine nestalih. Domaća strana je na ovom sastanku zahtevala da se pokrenu razgovori sa

na sa muškarcem, čak ni kada se radi o nivou školovanja i zaposlenosti. Šena, kao i u svakom drugom društvu, tako i na Kosovu čini polovinu stanovništva, međutim nivo zapošljavanja je još uvek nizak, odnosno manji od 25%, a takole nivo višeg školovanja je veoma mali. Zato treba da budemo pažljivi i da predstavljanje šena ne bude na štetu kvaliteta.

Da ne bi ulazili u brojke, mi moramo imati u vidu da što više doprinosimo ako raspolažemo odgovarajućim kvalifikacijama i sposobnostima, ako imamo mogućnosti da se redovno angažujemo i ako u svakom pogledu damo naš doprinos u političkim i drugim tokovima, pa zato treba da se angažujemo i predstavljamo jednako sa muškarcima.

pogledu broja u izabranim strukturama na svim nivoima jeste dosta nisko u pogledu stope ali zato gde god je to potrebno treba da budu predstajene sposobne i školovane žene, koje znaju jezike i imaju volje i vremena da se bave političkim i državnim poslovima i da ih uspešno izvršavaju.

Koji bi onda bio idealan model izbora sasvim ekzaktno odgovor na pitanje da se da se tom

Vlada niti je potcenila niti

Na početku zasedanja od 2. oktobra ove godine . predsednik Skupštine Kosova Ned`at Daci obavestio je poslanike o intenzivnim konsultativnim susretima koje je imao u vezi sa utvr`ivanjem dnevnog reda .On je rekao da su pristigla dva pisma, jedno od g. Solane a drugo od Kontakt grupe, ~ija je sadr`ina skoro istovetna i svodi se na zahtev za odgovorno ponašanje predstavnika kosovskih institucija, podsejaju}i na to da su ve} na Samitu u Solunu juna meseca preuzete obaveze za

U vezi sa predlogom Vlade da Skupština zauzme stav o mogućim razgovorima između Kosova i Zajednice SCG re~ je uzeo premijer Kosova Bajram Red`epi koji je između ostalog rekao: "Dijalog sa Srbijom kao jedan od osam standarda koje je proglasio bivši šef UNMIK-a Štajner, a podr`ale su ih relevantne međunarodne institucije Vlada Kosova nije ih nikada ni potcenila niti predimenzionirala. Ovo pitanje je više puta tretirano u Vladi kako bi, ukoliko dođe do dijaloga, bili što pripremljeniji".

Preneti što više ovlašćenja na Vladu

S pravom smo tra`ili da se što više nadle`nosti prenese na Vladu kako bi se pove}ala njena funkcionalnost i efikasnost prema realnim o~ekivanjima građana Kosova i ispunjavanju predviđenih standarda, u okviru kojih spada i dijalog. U tom pogledu do sada nam je izostala spremnost i raspolo`enje UNMIK-a, - naglasio je Red`epi. U nastavku, on je informisao prisutne da dolaskom novog izaslanika Hari Holkerija, na prvom zvani~nom susretu 26. avgusta 2003. god. pismeno mu je predao minimalne zahteve za osnivanje pojedinih kancelarija u Vladi kao prvi korak u pravcu formiranja budućih ministarstava. Međutim, osim usmenog obejanja da }e to ozbiljno razmatrati, i posle više od dva meseca ~ekanja, još uvek nije dobijen jasan odgovor. U međuvremenu, Skupština Srbije i Parlament Zajednice SCG usvojili su Ustavnu povelju kojom se Kosovo pravno tretira kao deo Srbije, što predstavlja kršenje Rezolucije 1244]? Reagovanje relevantnih međunarodnih institucija, kao i obi~no, je

nostrani akt Srbije ili Kosova ne}e imati uticaja na Rezoluciju 1244. Ovo predstavlja takore}i nepremostivu prepreku za uspeh bilo kakvih razgovora sa Srbijom, ~ak i kada se radi o tzv. prakti~nim pitanjima.

S pravom smo o~ekivali da }e novi administrator Kosova imati na listi prioriteta aktuelne probleme Kosova kao što su razvoj privrede, iznala`enje puteva za dobijanje zajmova od međunarodnih finansijskih institucija i perspektiva otvaranja novih radnih mesta; integracija manjinskih zajednica; podizanje efikasnosti policijske slu`be i pravosuđa; poštovanje reda i zakona; zajedni~ko anga`ovanje na pronala`enju što prihvatljivijih rešenja za pojedine socijalne kategorije - prosvetne i zdravstvene radnike, penzionere, invalide i dr.

Međutim, na naše iznenađenje, njegova celokupna energija je skoncentrisana na dijalog sa Srbijom, za šta je obezbedio podršku relevantnih međunarodnih institucija. Što se domaćih institucija ti~e, smatralo se da je po sebi razumljivo da }e one u~estvovati u dijalogu u bilo kom obliku, u svako vreme i na svaki na~in.

U međuvremenu Srbija je odredila kao stranu za razgovore Koordinacioni centar na ~elu sa potpredsednikom Srbije Nebojšom ~ovi}em, ~ije je destruktivno delovanje poznato u zadnje dve - tri godine, a kosovsku delegaciju bi predvodio glavni administrator. Time se samo legitimise dogovor Hakerup-~ovi} i razgovori bi li~ili na razgovore visoke radne grupe "Hajrenki-group".

Poverovali smo i ranije datim obejanjima, posebno posle dolaska novog šefa UNMIK-a da }e biti eliminisane paralelne srpske institucije. Na`alost, do sada stvari se uopšte nisu pomerile sa mesta u pravcu vršenja jedinstvene vlasti u oblasti obrazovanja, zdravstva, uprave, saobra}aja i telekomunikacija ili pak drugim aspektima prenetih nadle`nosti na celoj teritoriji Kosova.

Sve ovo i mnoge druge stvari za Vladu su predstavljale veoma ote`avaju}u okolnost da samostalno donese odluku. Savezna vlada, koja je proizašla iz Sporazuma od 28. februara 2002, svesna svojih odgovornosti prema građanima, politi~kim subjektima i Parlamentu, na redovnoj 70. sednici odr`anoj 27. septembra 2003. godine, raspravljala je i jednodušno donela zaklju~ak koji

dijaloga donese politička odluka Skupštine, u kojoj bi učestvovala i Vlada sa svim ministrima kako bi dali svoj doprinos sa eventualnim objašnjenjima.

Predložene tačke g. Štajnera koje su usvojene na Samitu u Solunu su sledeće: povratak raseljenih, nestala lica, energetika, saobraćaj i telekomunikacije. Dve od ovih tačaka - povratak raseljenih i nestali su u isključivoj nadležnosti UNMIK-a, dok energetika i saobraćaj spadaju u domen kombinovanih odgovornosti domaćih institucija i UNMIK-a.

Premijer i Vlada u celini nisu spremni da učestvuju u razgovorima sa Beogradom bez odluke Skupštine neizbežno uključujući i konsenzus tri parlamentarne grupe političkih subjekata - potpisnika Sporazuma od 28. februara 2002. o formiranju Valde Kosova, zaključio je Bajram Redžepi. Nakon premijerovog izlaganja i obrazloženja, g. Nedžad Daci je upoznao prisutne da mu je stiglo objašnjenje da je Hari Holkeri inokosno predvoditi delegaciju UNMIK-a, a delegaciju kosovskih institucija one same prema sopstvenom dogovoru.

Ponašajmo se na visini političkih odgovornosti

Šef Parlamentarne grupe DSK **Sabri Hamiti** je rekao kako smo saslušali izlaganje premijera Kosova o pitanju o kome smo i dve nedelje ranije razgovarali u ovoj sali. Ne bismo imali ništa novo da dodamo onome što smo rekli pre dve nedelje, zato što mnogi akcenti iz diskusije premijera izgledaju kao navođenje onoga što je već rečeno ovde pre dve nedelje. U tom smislu vidimo jednu vrstu unutrašnje saglasnosti oko političkih situacija u kojima se nalazimo.

S druge strane čuli smo izjašnjavanje premijera iz kojeg se ne vidi dovoljno jasno šta se danas traži od Parlamenta. Izuzev dilema oko mogućnosti dijaloga, njegov zahtev nisam shvatio u celini.

Dobro bi bilo da se javno zna da su predstavnici kosovskih institucija, od Samita EZ u Solunu pa naovamo, otvoreno rekli da se obavezuju za dijalog sa susedima, naravno uključujući i Zajednicu SCG kao naš sused. Drugo, predstavnici institucija i relevantnih političkih partija Kosova kad god su razgovarali sa eksponentima međunarodne politike, uvek su javno rekli da su za ovaj dijalog. To je očigledno i svakome, pa i meni, je poznato.

Čeleo bih da se ponašamo na visini političkih i rukovodećih odgovornost i da konačno, posebno

koliko je god moguće političko licemerstvo i da političke stavove koji su izgrađeni na institucionalni način jednako brane kako iza zatvorenih vrata, susretima učestvujući, tako i u javnim kontaktima pred biračima. Smatram da je to neophodno za odgovorne ljude čak i u idealnim društvenim situacijama a ne samo u našoj situaciji, koja je daleko od idealne.

Naša Skupština nema razloga, pogotovo političkih da bude protiv dijaloga. Međutim naša Skupština je toliko odgovorna da ukoliko je dijalog jedan od standarda koji je izneo Štajner a zdušno je podržan od drugih međunarodnih institucija na Kosovu i van njega, onda i dijalog treba da ima svoje standarde.

Ima li ovaj dijalog prethodne standarde? Rekao bih da nema. Prvo, predložene teme, dve od njih su teme koje po meni ne bi trebalo uopšte raspravljati, jer problem odgovornosti za nestala lica u ratu sankcionisan je međunarodnim konvencijama koje su obavezne za sve države potpisnice i treba ih samo poštovati i sprovoditi. Drugo, ostale predložene teme su polovične i sada se tu nadovezuje problem odgovornosti na relaciji UNMIK - Vlada Kosova za koju sam ranije rekao da je dvoglava vlada, to je odgovornost koju ne možemo u potpunosti da ostavimo Vladi, ali to ne možemo da joj da ni UNMIK. Znači radi se o problemu koji je podeljen na pola. Ovo se može rešiti samo vrstnim dogovorom između naše Vlade i UNMIK-a pre početka dijaloga o mogućim konkretnim problemima.

I na kraju: Ako je potreban dijalog za zajedničko fotografisanje, kao dokaz da se ljudi mogu videti za stolom i zajedno se slikati, ja to smatram sasvim nekorisnim i igrarijom. Ako je nužna potreba kosovskog društva da se razgovara o problemima građana, onda je dijalog neophodan. Međutim, danas ne postoji nikakav konkretan građanski interes na Kosovu koji se može ispuniti ukoliko se narušava politička perspektiva građana, zaključio je Hamiti.

Međunarodna zajednica nije preduzela konkretna institucionalne delovanja da bi sprečila Srbiju u pokušajima ustavne agresije

Arsim Bajrami je istakao da je tema o kojoj danas raspravljamo, jedna od najvažnijih političkih tema i traži se od nas veoma visoka odgovornost koja je izraziti naš autoritet. Kao što se zna, Kosovo se prononciira u svojim institucijama, uvek je podržavalo politiku saradnje, dobrosusedstva sa svim zemljama regije, obuhvatajući i Srbiju.

zna, Kosovo ide veoma sporo u implementaciji Rezolucije 1244 i rekao bih u pripremi finalnom rešenja statusa Kosova, što je jedan od glavnih obaveza UNMIK-a i UN da bismo olakšali političko rešenje za finalno rešenje statusa Kosova.

I u uslovima kada Kosovo veoma sporo uzima svoje nadležnosti i preuzima odgovornosti da bi dokazalo svoje sposobnosti za samoupravu, od Kosova se traži da ulazi u proces sa Srbijom, u veoma nepovoljnim uslovima i neravnopravnim iz dva razloga: prvo iz razloga što je Srbija koncipirala državnu agresivnu politiku prema Kosovu, vršeći ustavnu agresiju putem ustavnih akata. Drugo iz razloga što Kosovo ide pozicijom izuzetno neravnopravnom, bez nadležnosti i predstavljajem za koje bih rekao da nije ravnopravno.

S druge strane, međunarodna zajednica, koja je stavila jedan od standarda - razgovore sa Beogradom, mišljenje sam da je veoma sporo pripremala Kosovo da formira pravno - politički identitet; veoma sporo implementira Rezoluciju 1244 i sada ulazimo u petu godinu implementiranja ove rezolucije, bez nadležnosti a, rekao bih, i bez mogućnosti izražavanja svog identiteta. S druge strane, međunarodna zajednica osim verbalnih izjava, koje smo juče čuli od g.Solane nije preduzela konkretne institucionalne mere i zakonske postupke tako da bi sprečila Srbiju u ovim pokušajima ustavne agresije i nije preduzela postupke koji su bile moguća da bi ih proglasila nevažećim prema Kosovu i da bi se omogućilo da u kasnijoj fazi omogući demokratsko rešenje statusa Kosova.

U ovom kontekstu, mišljenja sam da moramo gledati realno da li je Kosovo pripremljeno ili ne za ove razgovore.

Dragiša Krstović šef parlamentarne grupe "Povratak", istakao je ono što smo do sada uz pomoć međunarodne misije učinili da ove probleme rešimo i da stanje na Kosovu dovodemo u red nije dalo rezultate kojima bismo bili zadovoljni. Zbog toga mislimo da su razgovori državne zajednice Srbije i Crne Gore i privremenih institucija samouprave Kosova realna šansa da se ovi problemi reše i da Kosovo i Metohija krenu u bolju budućnost i da se stvore uslovi za miran i bezbedan život za sve ljude, da prošlost ostavimo što dalje iza nas i da se u svemu pridružimo...pridružimo civilizovanim narodima i društvima Evrope i sveta. Što pre to budemo shvatili, to ćemo i pre prošlost a i sadašnjost ostaviti iza i krenuti u bolju i sigurniju budućnost. Stoga mislimo da ni razgovori o svemu ovome

preko njih zakoraćimo u budućnost ovog prostora.

Ako ovu šansu budemo propustili, ako naš prisutp razgovorima državne zajednice Srbije i Crne Gore i privremenih institucija samouprave Kosova bude nešto drugo, a te razgovore budemo okrenuli u pogrešnom pravcu, što neodgovorni političari mogu da učine, onda će nam teška sadašnjost biti mnogo duga a budućnost će nam stalno izmicati.

Poslanička grupa Koalicije "Povratak" pozdravlja napore međunarodne zajednice da razgovori

otporu i smatra da je ovo prilika da napravimo veliki zaokret u odnosu na stanje koje imamo i da pravi i iskreni razgovori mogu dovesti do približavanja i pomirenja svih zajednica na Kosovu, a pre svih Albanske i Srpske zajednice. Zato vas pozivam da pokušamo da razgovaramo, da izgrađujemo ono što mnogi narodi već odavno imaju i da budemo hodočasnici novog doba za Kosovo. Ovo nam je najbolja prilika.

Tehnički razgovori po mnogo čemu predstavljaju improvizaciju

Ramush Haradinaj je u ime Alijanse za budućnost Kosova naglasio da pripreme za tehničke razgovore po mnogo čemu predstavljaju improvizaciju. U prvom redu, niko od nas nema detaljan plan niti šemu kako ćemo podeliti te razgovore. Navešću samo jedan primer zašto predstavljaju improvizaciju? G.Holkeri dolazi sa delegacijom Kosova, bilo kao predsedavajući delegacije, bilo kao podrednik: "Održan je prvi, simboličan susret, stezale su se ruke i time je

pitanje ovih razgovora?

Mi smo se izjasnili i za ovom govornicom: zahtevamo ozbiljnog, relevantnog medjunarodnog posrednika; traćimo adresu, kako bi nakon prvog simbolićnog susreta znali koja je naša adresa. Rekli smo da treba da budu prisutni predstavnici Ameriće vlade, makar i simbolićno - jer je u našoj ćasti i moralu da pozovemo te ljude da budu prisutni samo da bi posmatrali, da im ukaćemo ćast obzirom da znamo da su oni predvodili medjunarodnu zajednicu radi naše zaštite i okonćanja sukoba na Kosovu. Predvoditi ljude Kosova, u ovom slućaju lidere institucija, na jedan takav susret, ne rekavši im pri tom detalje - nije u redu, nije u redu da Skupćtini stiće zahatev za razgovore bez ćšeme, ne znajući pri tom ko će s kim da razgovara. Kako moćemo podrćati takve razgovore kad ima toliko nejasnoća.

Navećju još jedan aspekt koji ove razgovore ćini improvizacijom u punom smislu reći: Gospodin Holkeri kaće da je izgradio "task fors", dakle formirao je ekipu, radnu grupu kako bi razgovori bili uspećni. Ko onda vodi te razgovore? Da li ih vodi UNMIK ili Vlada Kosova. Ukoliko ućestvuje Vlada Kosova, ukoliko predsednik i premijer Kosova treba da ućestvuju i da steću ruke drugoj strani, oni treba da imaju svoj "task fors". Nije u mandatu g. Holkerija da ojaća kapacitete medjunarodne zajednice na Kosovu, već da ih smanji i sve te odgovornosti prenese na domaće institucije. Mi smo izrazili ovaj zahtev od prvog dana. Iako smo shvatili da je on dao prioritet tehnićkim razgovorima sa Beogradom, nismo ćeleli da ometamo i blokiramo te razgovore, uvek u nadi da će Holkeri shvatiti da mi njega shvatamo onoliko koliko on ćini u pravcu povećanja kapaciteta institucija Kosova, Vlade Kosova, koliko on ćini da prući mogućnost institucijama Kosova da se osposobe za moguće razgovore.

Obzirom da on nije izrazio ni malo poćtovanja do danas, nijedno uvaćavanje naših ljudi i institucija, mi ne moćemo da budemo ti koji ćemo reći "da" ovakvim razgovorima. Dogodila se, dakle, potpuna improvizacija

Uzmimo jedan drugi primer: zašto se ne dozvoljava da Kosovo ima Ministarstvo za javni red, Ministarstvo za pravosudje , kada znamo da i pokrajine raznih zemalja, bilo federalnih ili drugih, imaju Ministarstvo za javni red. Obzirom da su ovi razgovori tehnićki, kakvim se predstavljaju, onda treba da se Kosovo bar osposobi u onim oblastima koje još uvek ne daju atribut drćavnosti. Shvatamo da ima viće

Ministarstvo za inostrane poslove, ali ne ćiniti ništa u tom pogledu, to zaista nema smisla.

Sadik Idrizi je naglasio da će ostale zajednice podrćati stav većine u parlamentu Kosova u vezi eventualnog dijaloga izmedju Prićtine i Beograda. Ostale zajednice ćele da budu ukljućene ukoliko dodje do dijaloga, jer imaju i specifićne probleme.

Imamo potrebu za unutrašnjim dijalogom

Dćavit Haliti je izrazio mićljenje da su se politika Kosova u celini, politićari, parlamentarne grupe, subjekti bez razlike izjasnili da nisu protiv dijaloga sa susednim zemljama. No, pre nego što kaćemo sa susedim zemljama, trebamo da se upitamo šta smo mi i šta predstavljamo u tim razgovorima. S toga, u tom pogledu bih postavio neka pitanja koja su ovih dana pokrenuta tokom organizovanih rasprava u Srbiji, a da kod nas nisu bile prisutne, kao i svoje mićljenje da li treba ili ne da razgovaramo u ovakvim okolnostima.

Do sada su se svi zvanićni predstavnici Srbije izjasnili " da ćemo razgovarati sa našim delom", sa "našom Pokrajinom" i nikako nećemo razgovarati sa jednom susednom zemljom , kako mi ćelimo i kako se po nekad izjćšnjavamo, bez definisanja našeg pitanja.

U nastavku svoje diskusije je gospodin Haljiti rekao: " zapalili smo dćemije kojima bi smo putovali za Beograd i ko god drugaćije misli, taj greći, zatim ako neko misli da ugradi ćamac kojim bi se tamo vratio i taj greći, jer će se potonuti. Prema tome, nastavio je on: mislim da mećunarodna zajednica, Srbija i mi ovde kao poslanici trebalo bi da zahtevamo da sa Srbijom potpićemo kao Kosovo jedan mirovni sporazum izmeću naših zemalja zahtevajući da prvo Srbija povuće svoje orućane snage od granica sa Kosovom, jer za to nema razloga i ne znamo zašto ih drći tamo jer nikakva agresije sa Kosovske strane ih ne preći. Dakle, moglo bi se smatrati formalnim mirovnim sporazumom izmeću Kosova i Srbije i to, da ona utiće na nastavak razgovora koji će biti u zajednićkom interesu naših dvaju zemalja, zavrćio je Haljiti.

Predsednik Skupćtine, akademik Nedćat Daci je upoznao poslanike da je u jućerašnjem razgovoru sa gospodinom Holkerijem postavio pitanje-dilemu koju je on u intenzivnim kontaktima sa parlamentarnim grupama unutar zgrade i van nje primetio, odnosno da li vredi da se tako brzo istroći jedno funkcionalno jedinstvo postignuto

Usvojeni amandmani na

Na sednici Skupštine Kosova od 9. oktobra, uzimajući re~ povodom razmatranja preporuke Komisije za pitanja zakonodavstva, pravosuđa i Ustavnog okvira u vezi podnošenja amandmana na Privremeni poslovnik Skupštine Kosova, Arsim Bajrami je naglasio da je ve} du`e vremena u ovom Parlamentu zatra`eno objašnjenje o tome po kom poslovniku radimo, ali nijednom nije dat odgovor.

Naime, mi smo usvojili Poslovnik Skupštine Kosova još prošle godine i smatram da je nepravedno odugovla~en postupak njegovog stupanja na snagu. U me|uvremenu, Pravna kancelarija UNMIK-a je dala neke primedbe, u kojima se konstatuje da neka rešenja prevazilaze nadle`nosti Skupštine i dolaze u koliziju sa Ustavnim okvirom.

Komisija za pitanja zakonodavstva je primila ove primedbe, razmotrila ih i prodiskutovala o njima i smatra da neke od njih treba prihvatiti, jer sve dok ne budemo izvršili adekvatne izmene u Ustavnom okviru, nemogu}e je da Poslovnikom vršimo prevazila`enje nadle`nosti.

Tako je, podeljen je materijal Koalicije "Povratak", ~ime se nastavlja sa praksom podnošenja amandmana na amandmane, što nije dobra praksa. Komisija smatra da je sve to bespredmetno, jer su te zabrinutosti izra`ene i u radu Komisije, gde su bili prisutni oba predstavnika Koalicije "Povratak" i izrazili svoja mišljenja. Neke od tih primedaba su i prihva}ene, tako da smatram da ie to sada

mo`e se sada otvoriti pitanje Poslovnika zato što je on ve} usvojen. Mi treba da raspravljamo samo o primedbama koje je dao UNMIK, rekao je Bajrami.

Ne legitimisati nametanja

Predloge koje smo dali mislimo da nisu suštinske prirode, ve} se radi o nekim terminološkim izmenama i izmenama koje neminovno name}e Ustavni okvir.

-Zahtevamo da ovaj Poslovnik neodlo`no stupi na snagu sa ovim sugestijama. Ne zaboravimo da Poslovnik nije zakon i ne prolazi kroz faze zakonodavnog procesa, odnosno ne prolazi kroz tri razmatranja. To je autonoman akt Skupštine Kosova i zahtevamo da se, ukoliko Skupština danas usvoji ovaj izveštaj - poslovnik, smatra da je isti stupio na snagu još danas.

Zahtevamo od Predsedništva Skupštine da neodlo`no objavi nov Poslovnik i istim snabde sve poslanike Skupštine.

Zahtevamo da svi poslanici Skupštine Kosova poseduju nove poslani~ke identifikacione kartice i

Zahtevamo da svi poslanici poseduju imunitetske knji`ice, kako bi imali ograni~eni imunitet koji priznaju Ustavni okvir i ovaj Poslovnik.

Zahtevam od Predsedništva, a naro~ito od Administrativne slu`be Skupštine da ovo pitanje shvati ozbiljno obzirom da smo mi tek na pola mandata i još uvek nemamo poslani~ke ni imunitetske knji`ice.

Hidajet Hiseni je rekao da je impresivna ova naša "turbo" procedura, ali nam to ponekad prouzrokuje turbulencije, koje nam zatim prouzrokuju vrtoglav-

da i godinama i to što nam se dogodilo sa Poslovnikom je vrlo ilustrativan primer.

Ja imam neke na~elne primedbe koje smatram da ova Skpština treba da ih uzme u obzir. Mi se pozivamo na Ustavni okvir, dokument koji je usvojen kako je usvojen, nametnut kako je nametnut i to pre osnivanja ove institucije. Da je isti nametnut, to potvr}uje i proces transfera nadle`nosti na institucije nakon što one budu osnovane. Štaviše, bilo je i dodatnih izjašnjenja koja su bar deklarativno unapredila ovaj proces. Mi smo danas obavešteni da je i sino} obe}ano da je se bar delimi~no kompletirati egzekutiv Kosova. I, zamislite, mi pred sobom imamo predloge koji obustavljaju, konzerviraju pa ~ak po ne~emu i vra}aju ovaj proces natrag.

Stoga, skre}em pa`nju na to da je potrebno da pa`ljivo sagledamo ove predloge, jer jedna stvar je ako je nešto nametnuto ovoj Skupštini, a sasvim nešto drugo je ukoliko mi to još jednom legitimišemo.

Zato, zahtevam da sagledamo ta~ku 8.6 i da istu preformulišemo i to na na~in koji bi podrazumevao neutralnost. Preformulacija treba da bude u skladu sa odgovaraju}im ustavnim odredbama. To uopšte ne zadire u ono što je re~eno, ali zato ne vezuje ruke procesu transfera nadle`nosti. Mislim da ista formulacija treba da va`i i za amandman 5. Moje je obrazlo`enje da, prvo, Poslovnikom i odgovaraju}im pravilima ne vršimo interpretaciju nadle`nosti ovog ili onog faktora. To se vrši ustavnim dokumentom. Šta

transparentnosti i nema nikakve logike da u ovoj ta~ki, gde se govori o transparentnosti, sada opisujemo da li je to, kao što je re~eno, rezervisani deo, a vi sad razmislite šta zna~i rezervisani deo. Ja se ovde pozivam na ta~ku 5.5 Ustavnog okvira, po kojoj se kosovskim institucijama pripisuju i odgovornosti u oblasti pripreme za vanredne situacije, kao što su: utvr|ivanje i sprovo|enje strategije planiranja vanrednih situacija i slu~bi civilne zaštite. Tamo gde se govori o rezervisanim nadle`nostima, re~eno je izri~ito: odgovornosti civilne zaštite i slu~ajevi vanrednih prilika preu|e se postepeno od institucija samouprave. Zato, smatram da u ova dva ~lana treba otkloniti mogu}nost restriktivnog tuma~enja ustavnih odredbi. Smatram da ovaj predlog otklanja tu mogu}nost.

Imam još jednu primedbu na amandman 2, pravilo 10, u kome se govori o imunitetu. Predla`em da se to pitanje formuliše na sledeji na~in: Ovaj imunitet ne pokriva zakonom inkrimisane radnje, obuhvataju}i podsticanje nasilja me|u zajednicama, rasama, verama, polovima i drugim društvenim grupacijama. Obrazlo`enje je sledeje: ukoliko to budemo dozvolili, zna~i da mi inauguriramo verbalni delikt. To je nešto što se nigde ne mo`e nai}i .

za radnje kojima se otvoreno propagira nasilje. Me|utim, razume se da se time dozvoljava mogu}nost tajnog delovanja, ili se na neki na~in sankcioniše samo nasilje me|u zajednicama, a zašto ne i me|u konfesijama, zašto ne me|u polovima. Zato smatram da je takva formulacija na po~etku bila manjkava i nema logike da se ona ponovi .

I na kraju, moja poslednja primedba: nije stvar Poslovnika

predstavnik generalnog sekretara da prisustvuje ili ne plenarnim sednicama Skupštine. To je regulisano Ustavom. Naše je da, eventualno, Poslovníkom ka`emo da specijalni predstavnik mo`e prisustvovati plenarnim sednicama, ali ne mo`emo da ga o tome ovlastimo. Tu je i niz primedaba redaktorske prirode, ali one nisu predmet primedaba UNMIK-a. Ja predla`em da se od amandmana 8. do 11. obuhvati paket izmena redaktorske prirode koje treba izvršiti. Uveravam vas da postoji na desetine, da ne ka`em stotine primedbi koje neminovno

treba izvršiti.

Ljiljana Keni} ne mogu da se slo`im sa stavom gospodina Arsima Bajramija, i htela sam da pitam zašto naši amandmani nisu ušli u proceduru jer smo ih blagovremeno podneli 23.9.2003. godine. Mislim da nije u redu da nam neko uskra}uje pravo na amandmane i na njihovo podnošenje. Mislim da }emo staviti ozbiljnu primedbu na ovaj rad celog Sekretarijata pa i vas, na kraju krajeva. U svakom slu~aju ja bih predlo`ila da se ovo odlo`i, jer je ozbiljna nepravilnost. Predla`em da se ovo odlo`i za sledeju nedelju i da se naši amandmani nad| pred ostalim poslanicima.

meseci, koji ne dolazi u sukob sa Ustavnim okvirom, niti sa radom Skupštine Kosova. Ja shvatam da je Komisija pokušala da na neki na~in odgovori na primedbe koje je dala Pravna kancelarija UNMIK-a, ali smatram da ne treba da prihvatimo ni ove predloge Komisije, jer deformišu naš Poslovnik koji smo ve} jednom usvojili. Zna~i, ovaj predlog mi ne}emo podr`ati i zahtevamo da se ne podr`i, jer štete samom Poslovníku koji smo ve} doneli pre nekoliko meseci.

Primedbe ne menjaju ništa šustinsko

Sabri Hamiti je naglasio da je Komisija radila vrlo profesionalno, jer je razmotrila predloge koji su došli i od jedne parlamentarne grupe, kao i famozne primedbe UNMIK-a u vezi našeg Poslovnika. Smatram da je Komisija u~inila dobro što je jednom zauvek iste razmotrila i dala jednu verziju.

Što se mene ti~e, ali i parlamentarne grupe Demokratskog saveza Kosova, smatram da su ove primedbe prihvatljive, jer suštinski ne menjaju ništa. Ja sam ih dobro prou~io, sa sobom imam i Poslovnik i pokušao sam da iste inkorporišem i da vidim kako to izgleda tekstualno i ~inilo mi se da tu i tamo one ~ak i objašnjavaju ponešto. Pored toga , ja sam uvideo da su u te

Postupak koji iznad svega ote`ava

Pre početka razmatranja materijala Skupštine Kosova prema utvrđenom dnevnom redu, na sednici od 23 oktobra 2003. godine, predsednik Ned`at Daci u ime Skupštine Kosova se izjasnio u vezi sa zaustavljanjem i hapšenjem komandanta Zaštitnog korpusa Kosova, generala-lejtnanta Agima Āekua, od strane slovenskih organa, rekavši da se na Kosovu u nastavku se stvara dodatna politička nestabilnost i to bez `elje i u`eš`a Kosovara. "Ono što za godinu i po dana kao institucije pokušali smo da ubedimo meġunarodnu zajednicu, da na Kosovu funkcioniše celokupna gama jedne susedne zemlje, nije dala potrebne rezultate. Ovo sam pokušavao da dokazujem i na Plenarnoj sednici u Be~u, i na`alost se videlo da sam bio u pravu.

Nalogom za hapšenje od jednog nepostojećeg suda, jedne nepostojeće vlasti na Kosovu, zaustavljen je i pritvoren voġa jedne od, kako mi nazivamo najvitalnijih i najva`nijih institucija Kosova. Ovo je bilo drugi put da se voġe Kosova ponı`avaju i time, ne samo oni i njihov li`ni identitet, nego i identitet Kosova, njena prošlost, sadašnjost i budu}nost Kosova. I pored toga, posle jedne no}i svijuu vas poštovane kolege i Kosova, dobra je vest što unutar meġunarodne zajednica ima jako odgovornih ljudi, te naše zahvalnosti se odnose na sve one koji su pokušali da pozitivno utı`u, posebno zahvalnost pripada gospodinu Holkeriju zbog njegovog odlu`nog, upornog i

ostavlja jedan vakum za naše institucije, posebno za Skupštinu: - šta dalje? Izazovi su mnogo veliki. Naše odgovornosti uzete od strane naših bira`a su mnogostruke i mi treba da se pon`ašamo shodno tim odgovornostima. Mi, određenim rizicima, visokim cenama, ali u interesu Kosova, dubokim ubeljenjem da u

naroda Kosova. Ali ne više sa ovakvim ponašanjima", rekao je profesor Daci.

Institucionalno reagovanje Skupštine

U nastavku re`uzeo je Bujar Dugolli, koji je zatra`io da se na ovoj sednici pod hitno razmotri ju`erašnji dogaġaj i Skupština

SKUPŠTINA KOSOVA 23. oktobra 2003. godine P r i š t i n a

Uznemirena privodjenjem Komandanta TMK (ZKK), General-lajtnan Agim Āeku, kao i ranijim privodjenjima predstavnika institucija Kosova i njegovih gradjana, Suprotstavljaju}i se funkcionisanju paralelnih srpskih organa na Kosovu i u Srbiji, nazvanim kao sudovi Kosova, Usvaja ovu

DEKLARACIJU

Skupština Kosova smatra ništavnim sve poternice, sudske odluke i izvršavanja ovih odluka, koja se `ine od strane institucija Srbije i od paralelnih srpskih sudskih organa koji funkcionišu na teritoriji Kosova i Srbije a odnose se na gradjane Kosova.

Skupština tra`i od meġunarodnih institucija na Kosovu i van njega, uklju`uju}i Interpol i Europol, da ne priznaju ove odluke i srpske naloge za hapšenje protiv gradjana Kosova, jer Kosovo je pod jurisdikcijom OUN-a i ima svoje demokratske institucije.

Skupština tra`i od SPGS-a, Hari Holkeri, da preduzme hitne postupke za ukidanje paralelnih institucija na Kosovu.

Skupština protestuje protiv postupka dr`avnih organa Slovenije u vezi sa ju`erašnjim privodjenjem Komandanta TMK-a, General-lajtnan Agim Āeku.

Tekst Deklaracije usvojen od strane poslanika, sa jednim glasom pro-

interesu Kosova i njenih graġana, bili smo na strani mira sa meġunarodnom zajednicom. Mi `elimo da zajedni`ki ostanemo na tom brodu, zbog projektovane, planirane i

institucionalno reaguje, ne preko savetnika, i da ujedno zatra`i od Vlade Kosova da uputi protestnu notu Vladi Slovenije, a tako je i Vladi u Beogradu da jednom zauvek ugasi paralelne institucije,

Izjava se suprotstavljanje privođenju Komandanta ZKK general-lejtnanta Agima Ćekua

Predsednik Skupštine Kosova, Nedžad Daci, imao je susret sa generalom Anders Lindenom, političkim direktorom pri Ministarstvu spoljnih poslova Švedske i Karin Henmarc, šef Švedske kancelarije u Prištini. Govoreći o privođenju General-lejtnanta Agima Ćekua, u Sloveniju, komandanta ZKK respektabilne institucije, Predsednik Daci je izrazio svoje suprotstavljanje.

Takav postupak se dešava po drugi puta sa ličnostima Kosovskih institucija.

Prvi slučaj se desio sa Predsednikom DPK Hašimom Thajijem u Budimpešti, čak na osnovu podizanih optužnica od srpskih organa nakon odlaska Miloševića u Hag. Ovo je još jedan dokaz da Srbija teško shvata novu realnost na Kosovu.

Kosovske institucije, istakao je u nastavku general Daci, moraju se poštovati znajući da one funkcionišu u saradnji sa UNMIK-om.

Predsednik Daci, je istovremeno izrazio svoje suprotstavljanje odnosom Slovenačkih vlasti i ostalih koji uzmu u obzir takve optužnice.

Zainteresovani smo za dijalog sa Unijom Srbija-Crna Gora, ali iz Srbije ne dolaze dobri signali, jer njeni organi već nekoliko puta vrše

Miloševićevog perioda pa do danas. Primera radi, takozvani Okružni sud u Prištini, kojim rukovodi kriminalac Danica Marinković, koja je svojom naredbom u istražnom sudu bar tri politička zatvorenika ubila torturama, i to Besnika Restelicu, Redžepa Bislimija i Cena Dugolija. Ona je glavni kriminalac i podile optužnice prema ljudima, aktivistima, nosiocima institucija koji pokušavaju da instališu red i mir na Kosovu.

Stalne provokacije

Berat Ljuća je rekao da smo sveđaci stalnih provokacija. Srpske

i državnih organa Slovenije. Parlamentarna grupa PDK predlaže da se donese deklaracija, slušben protest koji će se uputiti državnim organima Slovenije i da se zatraži od generala Holkerija da preduzme poslednje, oštrije mere, protiv paralelnih institucija Srbije koje deluju na Kosovu. Vi ste svi proitalijski izveštaj OEBS-a u kome se govori da svi državni organi Srbije, uključujući i Sekretarijat unutrašnjih poslova, funkcionišu na Kosovu. I to, ne samo u Srbiji, već i unutar Kosova.

Vreme je i trenutak da se te institucije ugase. Srbija nastavlja Miloševićevu politiku isto kao što je to nekada bilo i nije spremna i ne ispunjava uslove za pravi dijalog sa Kosovom.

Ranjel Nojkić je naglasio da se pre svega moram ograditi... Vi ne govorite u ime celokupne Skupštine Kosova i Metohije, govorite o jednoj većoj parlamentarnoj većini i ja vas molim, da se vi tako i ponašate. Vi ste prilikom vašeg odlaska u Beogradu i vi i gospodin Rugova takodje zastupali jednu većinsku grupu a ne sve članove odnosno celu populaciju Kosova i Metohije. Ne možete na ovaj način da diskriminišete, jeste i do sada to činili da diskriminišete jednu veću grupaciju ovde koja je takodje veoma važna i koja je dobila poverenje odredjenih građana Kosova i Metohije. Govorite o tome da moraju da odgovaraju za ratne zločine, prema tome za ratne zločine moraju da odgovaraju svi. Vi znate da je na prostorima Kosova i Metohije da su stradali i srbi i albanci i romi i svi ostali. Prema tome akko im stradalnika onda ima i onih koji su odgovorni za to. Normalno je da država u kojoj živimo mora pre svega da traži da zaštiti svoju zajednicu na ovom prostorima. Prema tome, ostavimo to, neka to pravosudje i neka međunarodna zajednica da o tome sud.

razumeti Nojkićeve teškoće, jer nije bilo željan da bude obuhvaćen u jednom demokratskom sistemu, s toga, nije u stanju da shvati elementarna pravila demokratije i demokratske veštine.

S druge strane, naš poštovani General, nije zaustavljen niti pritvoren zahtevom međunarodne zajednice, i to što kaže general Nojkić - potpuno je netačno.

S toga, slažem se u potpunosti da parlamentarne grupe izrade dokument koji će imati parlamentarnu snagu i registrovan kao slušbena deklaracija. Ako ste mišljenja da smo nešto propustili, slažem se, to mogu dopuniti parlamentarne grupe, ali, nisam primetio nešto novo ili nešto što nije obuhvaćeno. Medjutim, to pitanje neka bude otvoreno. Ja sam spreman prihvatiti da procediram i poštujem bilo koju formu, koja bude izneto predstavljena Skupštini.

Traži se stavljanje van snage svih akata koja preduzima Srbija prema građanima Kosova

Sabri Hamiti je rekao da je, pre nego što se otvara dnevni red, otvorena jedna tema koju, oigledno, otvara konkretna aktuelnost, jedna bolna tema. Radi se o našim odnosima sa inostranstvom i ponašanjima prema našim ljudima, u ovom slučaju prema našim predstavnicima. Vi treba da znate koliko je divlje takvo ponašanje prema ljudima, koje u svakodnevnom razgovoru nazivamo običnim, a može se zamisliti koju težinu i karakter ima kada se odnosi prema licima - predstavnicima.

Ja mislim da je dobro reagovati i na ovakav način. Ali, Skupština, kao vrlo odgovoran organ pred svojim biračima, pred političkim zastupanjem Kosova - ako bude zauzela stav u pismenoj formi, bilo bi dobro da, u tom slučaju, zauzima ovakav stav:

Skupština traži stavljanje van snage svih akata koja preduzima

